

**Commentariorvm, Ac Dispvationvm In Primam Partem
Sancti Thomæ Tomvs ...**

Complectens ad viginti sex Quæstiones priores, centum & septem
Disputationes in Capita diuisas

Vázquez, Gabriel

Antverpiæ, 1621

Deum esse extra cœlum, & in vacuo esse posse, docuerunt Maior &
Caietanus. c. 1.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-80983](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-80983)

xit, Deum esse ubique, & sicut virtus loci dicitur esse in loco, & sicut locatum.

Deinde obseruandi sunt varij loquendi modi Sanctorum Patrum, qui licet primo aspectu difficiles videantur, tamen neque doctrinae articuli, neque veritati aduersantur. Chrysost. homil. 5. in epist. ad Colossen. inquit, *Nusquam est deus, & tamen ubique.* Hoc etiam modo loquutus est Philo in lib. de Confusione linguarum satis post medium, & Damascenus 1. de fide cap. 16. *Deus inquit, ut qui materia, ac circumscriptio eius expers sit, haud quaquam in loco est. Ipse enim sui ipsius locus est, ac supra omnia existens, omniaque ipse complectens, & tamen in loco esse dicitur.* Eodem sensu dixit Theophilus Antiochenus lib. 2. ad Antholyum non longe à principio in tom. 5. Bibliot. sacrae, Deum non capi loco, sed ipsum esse rerum omnium locum, & Athanasius in rescripto ad Liberium, Deum esse incomprehensibilem loco, August. serm. 8. de verbis Domini, Deum nullo loco contineri, & lib. de essentia diuinitatis, in principio Deum esse illocalem, & lib. 83. quæst. q. 20.

Phil.

Damascen.

27

Theophil.

Athanas.

August.

Basil.

Expositio
sua Sancti
rum.

Bernard.

August.

28

Anselm.

Tertio-
lanus.

Deum non esse alicubi : & Basilus homilia, quam in sequenti disputatione citabimus, Deum non esse in aliquo loco. Id vero dixisse intelligendi sunt, non quod negauerint substantiam Dei rebus omnibus vere esse presentem, sed quia Deus ita sit in rebus, vt nulla superficiei circumfribatur, vt notasse videtur August. in q. illa 20. vel quod Deus in nulla re ita sit, vt ea definiatur, & concludatur, quæ ratione dixerunt, ipsum nusquam esse, & loco esse incomprehensibilem, imo ipsum esse rerum omnium locum, quod instar loci naturalis omnia contineat, & conseruet: ideoque sibi esse locum, quia nullibi, nisi in seipso adæquate esse potest. Quem modum loquendi alios quoque Patres fuisse sequutos, in sequenti disputatione videbimus. Quare Bernard. lib. 5. de consideratione ad Eugenium longe ante medium ita loquitur. *De eo, scilicet Deo, compertum est, quod nusquam sit, quia non clauditur loco, & nusquam tamen non sit, quia non excluditur loco.*

Eodem pacto August. lib. illo de essentia diuinitatis dixit, Deum esse illocalem, quoniam de loco ad locum (inquit ille) nequaquam transit, sed neque loco quolibet retinetur. Vbi non tantum illocalem appellat, quod non circumfribatur superficiei, sicut corpora, sed quia loco peculiari non definiatur, sicut Angelus. Quocirca optime de Deo dixit Anselmus in Monologio cap. 22. & 23. Si vsus loquendi admitteret, conuenientius dici videretur, Deum esse cum loco, vel cum tempore, quam in loco, vel in tempore. Quare in eius sententia diceretur Deus nullibi esse: nam alicubi esse, est in loco, non cum loco esse.

Postremo animaduertendum est, vt sequenti disp. fusius explicabimus existentiam Dei in rebus proprie esse substantialem quandam præsentiam, quæ absque vlla loci præsentia intelligi potest. Locus enim quacunque ratione sumatur, sine distantia aliqua esse nequit: quæ adeo si non sint corpora, locus nulla ratione esse, nec intelligi poterit. Deus autem in rebus etiam spiritualibus est immensitate sua, non locali præsentia, quia Angeli secundum se nullam habent distantiam, vt sequenti disp. patebit: sed substantiali: existentia ergo Dei in rebus à præsentia locali separari potest. Hinc fit, vt primaria existentia Dei in rebus sit

Vasquez in 1. part. Tomus 1.

substantialis, sed quia corpora, in quibus est, sunt alicubi ratione suæ quantitatis, ipse quoque secundarie in loco esse dicitur.

Ratio vero, ob quam Anselmus dixit, Deum potius cum loco esse, quam in loco, est, quia esse in loco, si vim verborum attendamus, de ijs tantum videtur dici, quæ loco circumfribuntur, aut definiuntur, sicut in tempore esse, dicitur de ijs, quæ tempus ipsum metitur. At quæ cum loco sunt, aut cum tempore, ea esse videntur, quæ nec loco nec tempori villo modo subiecta sunt, sed locum, & tempus solum comitantur.

29
Secundarie
Deus est in
loco.

DISPUTATIO XXIX.

An Deus extra cælum, vel in vacuo intra cælum esse possit, aut ante mundi creationem alicubi fuerit.

Deum esse extra cælum, & in vacuo esse posse docuerunt Maior, & Caietanus, cap. 1.

Deum non esse extra cælum, communis opinio Scholasticorum, & patrum affirmat, cap. 2.

Eadem communis opinio ratione probatur, cap. 3.

Respondetur testimonijs pro priori sententia allatis, cap. 4.

Diluuntur rationes eiusdem sententia, cap. 5.

CAPVT I.

Deum esse extra cælum, & in vacuo esse posse, docuerunt Maior & Caietanus.

TRia quæ in controuersiam reuocata videntur, eandem prorsus questionem habent. Nam si Deus in vacuo intra cælum esse potest, extra cælum quoque in spatio illo imaginario & infinito erit, & ante mundi creationem in eodem, atque in ea parte fuisset in qua mundus creatus esse videtur. Hac igitur vnica disputatione omnia hæc simul expendemus.

In ea vero prior sententia sit, quam tradidit Ioannes Maior in 1. d. 37. q. 1. Caietanus in illud Ioan. 12. *Ego lux veni in mundum*, nempe Deum in toto spatio imaginario ante creationem mundi fuisse, & post illam extra cæli regionem, vbi antea erat permansisse, ac proinde in vacuo, si intra cælum daretur, destructa aliqua substantia manere posse. Pro hac sententia referuntur Durandus, Gabriel, imò S. Thom. & Hugo de Sancto Victore, qui plane oppositum asserunt. Ea vero Theologorum vulgo adeo facilis intellectu visa est, vt multo magis plausibilis sit, quam opposita. Conantur vero auctores illius sic eam persuadere.

Maior
Caietanus
Ioan. 12.

Primum quidem auctoritate Philosophorum, Arist. enim 1. de Cælo cap. 9. sub finem, Deum extra Cælum esse asserit. Eamque fuisse sententiam Stoicorum, affirmat Tertullianus lib. aduersus Gent. c. 40. num. 593. vt liguli modo hanc molem cælorum conuertat.

Auctoritate
probat
prima sen-
tentia.
Aristoteles.
Tertullian.

Deinde confirmari potest testimonijs Patrum, & Scripturæ. Inter quos primo August. disertè videtur eam tradidisse, namque de Ciuit. c. 5. arguens contra eos, qui dicebant Deum ab æterno mundum condidisse, sic ait: *Nam si infinita spatia temporis ante mundum cogitant, in quibus eis non videtur Deus ob opere cessare potuisse. Similiter ergo cogitant extra mundum, infinita spatia locorum, in quibus si quis dicat non potuisse vacare omnipotentem, nonne consequens erit, vt innumerabiles mundos cum Epicuro somnare cogantur? Quasi dicat hoc concedi non debet: ergo fatendum est, Deum per infinitam durationem, & in in-*

August.

Nazian.

2
Præclara Na-
zianzenſi ra-
tificatione.

finira ſpatij vaſtitate ſine opere externo fuiſſe.

Secundo Nazianzenus in oratione 34. quæ eſt ſecunda de Theologia poſt duo folia, vt oſtendat, Deum non eſſe loco deſinitum, inquit: *Nuſquamne ille eſt, an alicubi? Si enim nuſquam; quæret fortæſſe aliquis ex his, qui inquirendi ac diſputandi ſubtilitate impenſus gaudent, quomodo eſſe quoque poſſit? Nam ſi id quod non eſt, nuſquam eſt, id quoque quod nuſquam eſt, nec quidquam fortæſſe eſt. Quod ſi alicubi eſſe dixeris, procul dubio quandoquidem eſt, vel in vniuerſo eſt, vel ſupra vniuerſum. Si in vniuerſo, vel in quadam eius parte eſt, vel vbiq; ſi quadam in parte, ergo à minori hac parte circumſcribitur. Sin vbiq; ergo ab alio multo maiori continetur, ſiquidem futurum eſt, vt Deus totus vniuerſi complexu teneatur, nec vlla ex parte circumſcriptionis expertus ſit. In hac abſurditate incidant neceſſe eſt, qui cum in vniuerſo eſſe dixerunt. Hac Nazianzen. Docet ergo neceſſario fatendum eſſe, ipſum ſupra & extra vniuerſum manere: ne ſi ſolum in vniuerſo eſſe dicamus, ipſum circumſcriptum eſſe cogamur aſſerere. Aduertendum etiam eſt id, quod in ſuo argumento aſſumit Nazianzenus, nempe illud; quod nuſquam eſt, nihil eſſe: ſicut contra, quod nihil eſt, nuſquam eſſe poteſt. Ex quo ſequitur, ante mundi creationem Deum alicubi fuiſſe, ne ſi aſſeramus, nuſquam exiſtiſſe, nihil eum eſſe dicamus. Ex quo ſit, vt nulla ſubſtantia ſpiritalis ſiue creata, ſiue increata poſſit nuſquam eſſe, ſed alicubi neceſſario ſit, quod, vt inferius patebit, noſtræ ſententiæ non parum aduerſari videtur.*

Basilus.

Philo.

Patres paſ-
ſim dicunt
Deum non
eſſe intra
mundum,
ſed extra.
Athanaſius.Hilarius.
Iſai. 66.
Hic vniuerſum,
Auguſtinus.

Iſidorus.

Auguſt.
Probat
authoritate
ſcriptura.
3. Reg. 8.
Iob. 11.
Baruch 3.

Tertio Baſilius in Homil. 16. in illud: In principio erat verbum, ita ſcribit: Totum quodcumque noueris, & quocumque ſpiritu tuo penetraueris, Deo plenum eſt, ſimul & conuictam hypoſtaſim Filii inuenies. Deus igitur erit in ſpatio illo imaginatio ſupra cælum, quo ſpiritus noſtræ cogitationis penetrare poteſt. Quarto Philo. in lib. 1. Allegoriarum ſatis ante medium. Nam Deo, inquit, Nec totus quidem mundus dignum eſſet domicilium, qui ſibi ipſe locus eſt, & ipſe ſeipſo plenus ſibiſque ſufficiens. Subiungit vero cauſam, cum Deus alienam indigentiam, ſolitudinem, inanitatemque impleat, & contineat. Ac ſi dicat, eo totus mundus non eſt Deo ſufficiens domicilium; quod totam inanitem ſpatij infiniti ſupra hoc vniuerſum ſua præſentia repleat.

Poſtremo accedit communis modus loquendi Patrum, qui aſſerunt, Deum non intra mundum incluſum, ſed ſupra & extra mundum eſſe. Sic Athanaſius in epiſtola Synodi Nicenæ longe ab initio inquit. *Deus in omnibus eſt ſecundum ſuam bonitatem & poteſtatem, idemque extra omnia eſt ſecundum ſuam propriam naturam.* Eodem modo loquuntur Hilarius lib. 1. de Trinitate parum à principio explicans illa verba Iſaiæ 66. *Qui tener cælum palmo,* & 2. de Trinitate poſt primum folium Hieronymus in eadem Iſaiæ verba 66. Auguſt. 8. de Geneſ. ad literam cap. 26. & lib. de eſſentia diuinitatis, Iſidorus lib. 1. de ſummo bono cap. 2. dicunt enim, Deum eſſe in omnibus, ſed non incluſum; extra omnia, ſed non excluſum, vt ita ſit & forinſecus, & intrinſecus, & inſuſus, & circumſuſus, ſicut ait Hieronymus. Quamobrem Auguſt. 7. contra Iſid. cap. 5. docet, Deum cum hoc vniuerſo comparatum eſſe veluti mare ipſinitum, quod in ſe ſpongiam contineret, & penetraret, atque extra illam eſſet: & quod caput eſt, Scriptura id ipſum ſatis aperte teſtatur 3. Reg. 8. *Si enim cælum & calis cælorum te capere non poſſunt.* Iob. 11. *Excelsior cælo eſt.* &

quid facies? profundior inferno, & vnde cognoscet? & ſimile quid habet Baruch 3. Rationibus etiam confirmatur hæc ſententia: prima eſt, extra cælum vere eſt ſpatium inane, in quo corpus, & ſpiritus eſſe poſſunt: quid enim prohibet extra cælum corpus, aut ſpiritum produci, ſiquidem nouum cælum ſupra Empyreum, & aliud vniuerſum extra hunc orbem creari poteſt; Tum etiam homo in extrema parte cæli poſitus brachium poſſet extendere: denique totum hoc vniuerſum per illud ſpatium inane ſimul moueri, & locum mutare; Deus ergo in illo ſpatio eſſe poterit: quare & actu etiam ibi erit: eius namque immenſitas neceſſario replet ſpatium quod ab eo repleti poteſt, vt diſp. 8. c. 4. dictum eſt. Secunda ratio. Si totum vniuerſum ſimul mutari poteſt per inanem illam vaſtatem, & Deus ſolum in ipſo vniuerſo eſſet, ſequeretur cum ipſo quoque moueri, quod eſt abſurdum; quia ſimul cum ipſo vniuerſo mutaret diſtantiā à punctis imaginarij quod ſatis eſſet, vt moueretur. Vt ergo dicamus, Deum ita non moueri, aſſerendum eſt, ſimul eſſe in tota illa vaſtitate extra cælum. Tertia ratio. Deus fuit extra omne tempus: ergo fuit ſemper extra omnem locum; ſed extra locum nihil eſt aliud, quam ſpatium imaginarij, ergo Deus in eo ſemper fuit. Quare neceſſe eſt, vt in illo quoque poſt mundi creationem permaneat.

CAPVT II.

Deum non eſſe extra cælum, communis opinio Scholaſtica-
rum, & Patrum aſſeruit.

Go vero exiſtimo, non ſolum oppoſitam ſententiam, quæ communis eſt, multo probabiliorem eſſe: verum etiam auctores prioris, de rebus ſpiritalibus, & de Deo, ac ſi corpora eſſent, philoſophari. Communis itaque ſententia eſt, Deum non eſſe in illo ſpatio imaginario extra cælum: quare neque ante vniuerſi creationem alibi, quam in ſeipſo fuiſſe, neque intra vacuum manere poſſe; horum enim eadem eſt omnino ratio. Tradiderunt hæc ſententiam expreſſe Antiſiodorensis lib. 1. ſummæ cap. 15. quæſt. 1. ad primam replicam 2. ordinis. Item *Deus eſt in mundo.* Bonauent. in 1. diſt. 37. art. 2. q. 3. in corpore & ad 1. Ricard. 1. quæſt. 4. Scotus q. vniū, in 2. ratione pro ſua ſententia, Durand. q. 2. imo etiam q. 1. n. 13. vniuerſum aſſeruit, Deum in eo, quod nihil eſt, exiſtere non poſſe. Adde Capreolum q. vn. art. 3. ad 4. Scoti contra 1. concl. 3. & Dionyſium Carthuſianum q. 1. qui ſub finem illius refert Thomam de Argentina, & addit rudium eſſe quæſtionem, interrogare, vbi nam Deus erat, antequam mundum crearet. Reclat quoque ibidem hos verſus: *Dic vbi tunc eſt, cum præter eum nihil eſſet? Tunc, vbi nunc, in ſe, quoniam ſibi ſufficit ipſe.*

Faciunt cum prædictis Doctores Alex. 1. p. q. 9. m. 4. Alber. d. 37. art. 4. in corp. & ad vltimum Bonau. 1. p. d. art. 2. q. 2. Egidius 1. p. d. quæſt. 3. præfertim ad 3. Thomas de Argent. quæſt. 1. a. 1. ad 4. Gabriel q. vniū. art. 3. dub. 3. cum aſſerunt, Deo ab æterno minime conuenire vbiq; eſſe, quatenus hoc modo loquendi ſignificatur alibi eſſe, quam in ſe; ei tamen conuenire, vbiq; eſſe, ſi capiatur pro eo, quod eſt, in ſe ipſo eſſe: & in vniuerſum conſent, neceſſariam eſſe alicuius rei exiſtentiam præter Deum, vt ipſe alibi, quam in ſeipſo dicatur exiſtere. Conſentit etiam S. Thomas in ea-
dem

Prima ratio
pro hac ſen-
tentia.Secunda ra-
tio.Tertium aſ-
ſerendum.Scholaſtici
auctores.
Antiſiod.
Bonauent.
Ricard.
Scotus.
Durandus.

Capreol.

Alexand.
Alberius.
Egid.
Argentina.
Gabriel.

S. Thom.